

B&U-forum 4: Et vellykka samarbeid med skolen

Tidspunkt: Tirsdag 25. august, 12.30-14.00

Sted: Teams-møte.

Til stede: Wenche (Skjervøy), Kari (Mehamn), Fredrik (Sør-Varanger), Ida og Monica (Måsøy), Ingvild (Ibestad), Liv Kristin (Kvæfjord), Anneli (Harstad), Brita Esaiassen (Senja, Senjahopen), Ellen (TFFK), Ida (TFFK).

Det er mange ulike bibliotek i fylket. Noen er samlokalisert med skolen, noen ligger et stykke unna. Noen har flere skoler å forholde seg til, noen har bare en. Dagens møte tok for seg mulighetene for å etablere gode samarbeid, og å gjøre bibliotekbrukere av elevene.

[15/22: Biblioteksamarbeid: Senja bibliotek på Senjahopen skole.](#)

[Brita Esaiassens presentasjon](#) (inkl. beskrivelse av Bibliotektimen).

Notater fra presentasjonen

Brita Esaiassen er ansatt som 100% pedagog, men stillingen er delt på 50% bibliotekar og 50% undervisning. Slik er hun en nøkkel for samarbeidet mellom skolen og biblioteket, med tilhørighet på begge sider av samarbeidet. Senjahopen ligger på Yttersia av Senja. Før var de folkebibliotek i egen kommune (Berg), nå er de en filial av Senja bibliotek. Brita er eneste ansatt i biblioteket, med hjelp fra en ungdom som jobber to timer hver onsdag.

Biblioteket er skolens hjerte, lokalisert i Senjahopen skole. Senjahopen er en fådelt skole 1-10. trinn. Skolen og biblioteket har et felles mål om at biblioteket skal være en integrert læringsarena som brukes aktivt og systematisk for å øke elevenes lesekompetanse.

Kommunen fikk midler fra UDIR for å utvikle en lesestimuleringsplan. I prosjektsøknaden var biblioteket en viktig samarbeidspartner. Mye av pengene bundet fra UDIR var knyttet til kompetanseheving. Et viktig mål er å få opp leseglede hos elevene. Hvordan skape indre driv til å lese?

Samarbeidet i hverdagen

- Tilgjengelig bibliotek: Sjølbetjent innlevering og lån fra 9-16.
- Ny, aktuell og god litteratur formidles: Lesekvart fra 9-9.15. Sjølvalgt lesestoff i skolen. Høytlesning på alle trinn. Lærerne leser høyt fra og gjør seg kjent med ny litteratur til den aldersgruppa de underviser i. Utstillingshyller med bøker på alle klasserom (IKEAs bildehyller). Døra inn til biblioteket er blitt skolens anbefalingshylla. Hvert trinn anbefaler fire ulike bøker. Gammelt lerret med svart teip som er blitt «hylla».
- Leseaksjoner for alle på skolen to ganger i året. Med tema for de ulike skoletrinnene. Prosjektbokkasser for de ulike tema. Lese knapp for andretrinn er bibliotekets lesekampanje.
- Bibliotektime med timeplanfestet undervisning i biblioteket for alle klasser. Lærer har ansvaret for denne, så alle lærerne skal ha opplæring, og være kjent på biblioteket. Bibliotek arena er en ressurs, som viser rundt læreren og gir råd og hjelp. De har et levende arbeidsdokument der bibliotektimen er en vesentlig del av skolens opplegg.
- Bibliotekassistenter. Stillinger mellomtrinnever kan søke på, med arbeidstid 30 min/uke. Det å lære dem opp er ei viktig investering. Bibliotekaren ber nye voksne lånere om å spørre barn om de trenger hjelp, barna kan bibliotek.
- Kompetanseheving i personalgruppa: IBBY, Ulike konferanser/kurs. Avsatt kollektiv tid. Delingskultur: Både lærere og bibliotekar. Udirs ressursløyper.

- Å få foreldrene «på»! Foreldrene tas med inn på biblioteket på foreldremøter. Oppfordres til bruk av biblioteket.

Bibliotekopplæring.

Sjølbetjent bibliotek krever opplæring – av barn og ansatte. Lånekort fra første skoledag. Ungene og lærerne har full tilgang til biblioteket, selv om biblioteket ikke er et skolebibliotek.

Utlånssystemet må være enkelt, tilgjengelig og håndterbart for alle.

Tillit og være tydelig på forventninger. Skal dette fungere er det skolens jobb. Læreren skal ta seg av opplæringa av barna i samarbeid med bibliotekar. De første åra var det bibliotekaren, men de har snudd, fordi lærerne trenger å være gode på å bruke biblioteket som læringsarena.

Biblioteket følger en opplæringsplan som tar for seg hva folk må kunne for å kunne bruke biblioteket på en god måte: [Opplæringsplan i bibliotekbruk](#).

System for samarbeid

- Samarbeidsmøter der forventninger og roller avklares. Hva kan/skal biblioteket bidra med, hva kan/skal lærer/skolen bidra med? Må være en vinn-vinn-situasjon.
- Felles kompetanseheving er viktig. Om så bare en gang i året. IBBY egner seg til dette.
- Å kjenne til hverandres planer/arbeid. Lesestimuleringsplanen og årshjulet for skolen (inkl. DKS). Det ville Brita ønsket seg også om biblioteket var i et annet bygg. Hvordan tenker skolen ift lesing, hvordan kan vi brukes. Skolen må kjenne til opplæringsplanen i bibliotekbruk.
- Avtaler om ressursbruk. Kan skolen bidra inn med ressurser? Personal eller økonomi? Hvem skal gjøre hva, og betale for hva. Hvem skal ta seg av rydding, etc? Kan skolen bidra på noe vis? Kan ansatte/lærere ta med seg ei gruppe med seg inn og rydde?

Resultatet: Barn og unge som er glade i bøker og leseaktiviteter – skole og bibliotek når felles mål!

Brita fikk fine tilbakemeldinger på innlegget sitt – En møtedeltaker sa: «Jeg blir så inspirert av foredraget at jeg får lyst til å snakke både med politikere og skoleleder og rektor og på alle nivå og tenke at de kan bli like inspirert og se mulighetene!»

15/22 - Hvordan samarbeider ditt bibliotek med skolen? Skriv ned kontaktpunkt dere har, eller ønsker å opprette.

Vi tok en runde på dette, og utvekslet erfaringer, som er oppsummert etter tema i referatet.

Avtaler, møter, felles kompetanseheving og strukturer for samarbeid

Flere bibliotek har gode samarbeid med skolene på plass, enten avtalefestet eller «bare» rutinebaserte faste tilbud. I noen kommuner er det samarbeidsavtaler som ikke følges opp, andre har godt innarbeida rutiner. Mange synes det er vanskelig å få på plass en god kontakt med skolen, spesielt de som ikke holder til nært skolen, eller forholder seg til flere skoler enn én. Mange opplever at skolene bare møter opp og bruker biblioteket og at de ikke har god tid til å forberede seg på formidlingssituasjonene.

Noen er engstelige for at en formell samarbeidsavtale skal gjøre at bibliotekets midler og ressurser «spises opp» og at det blir for lite igjen til ordinær bibliotekdrift. Mange steder er ressursene så knappe at hvis skolene skal ha et godt nok tilbud, krever det ressurser biblioteket ikke har. Det må

være en vinn-vinn-situasjon for begge parter, og ikke minst for elevene. Det er viktig at en avtale gir biblioteket rom til å kunne være fleksibel og prøve ut ulike opplegg uten å være låst til dem.

Det fortelles om folkebibliotek som har blitt kombinasjonsbibliotek uten tydelig avtale, og mistet bibliotekressurser. Noen steder har folkebiblioteket vært kombinasjonsbibliotek der lærerne bidro med skrankearbeid og drift, men etter nedskjæringer som gjør at lærerne ikke lenger får ha mindre undervisning for å gjøre mer bibliotekretta arbeid, har de gått bort fra definisjonen. Om biblioteket skal være et godt kombinasjonsbibliotek, krever det en pedagogisk kompetanse som ikke nødvendigvis en bibliotekar i folkebibliotek har, og derfor må skolen også bidra inn.

En start kan være å legge inn en felles pott på toppen av eksisterende midler.

Det kan være lurt å forankre felles mål og avtaler i kommunale og regionale planverk, nasjonale strategier, prosjekt, planverk og lovverk (Opplæringsloven, Bibliotekloven).

En arena for samhandling som et felles prosjekt kan gjøre det lettere å få fram både møteplasser og avtaler. Skal skolen lage leseplan? Satser de på lesing eller uttaler seg om det? Da er biblioteket en potensiell partner. Biblioteket må nevnes i planer, som kan utløse midler og prosjektsamarbeid.

IBBY løftes fram av mange som et godt felles kompetansehevende tiltak: Møtepunkt for bibliotekansatte, skoleansatte og barnehage. Mange inviterer lærere og førskolelærere til biblioteket for å se strømmet arrangement i sine bibliotek.

Rett bok til rett barn. Det er stor forskjell på barnas språk til å snakke om egne ferdigheter og lesepreferanser. Lesersørvis er en kompetanse mange bibliotekarer har tilgang til, som også er anvendelig på barn. Det kommer ny håndbok i metoden i høst, som er spesielt tilpasset de som formidler til barn. Denne kan også være nyttig for lærere, barnehageansatte og andre som har barn som målgruppe for sin formidling, og er et godt forslag til felles kompetanseheving.

Nyhetsbrev fra biblioteket kan være en god start på et skoleår og et godt utgangspunkt for samarbeid. Noen sender nyhetsbrev til skolene med info om bibliotekets tilbud hver høst, eller oftere. Noen bibliotek får lister fra skolen om hvem som er klassestyrer i de ulike klassene, med kontaktinfo. Noen har faste koordinatorene de kommuniserer med som igjen når ut til lærerne, som f.eks. skolefaglige rådgiver i kommunen som jobber mot skolebibliotek, eller barnehagerådgivere hvis kommunen har det. Noen sender til alle ansatte, andre til spesifikke klassetrinn. Mange deltar på foreldremøter og personalmøter, og når både lærere og foreldre på den måten. Noen sliter med å engasjere lærerne, andre har god kontakt kun med enkelte ildsjeler blant lærerne som bruker biblioteket mye. I slike situasjoner får ofte elevene ulik tilgang til bibliotekets tilbud.

Det kan være nyttig å være med i nettverk for skolebibliotekarer dersom det finnes i kommunen, for å bygge strukturer for samarbeid.

Enkelte steder har de lærere med skrankeid i biblioteket som også deltar på bibliotekets personalmøter. Det gir god flyt i samarbeidet og innblikk i hverandres hverdag og utfordringer. Læreren kan ta med info fra biblioteket til sin personalgruppe på skolen og omvendt.

Å ha deltidsansatte som jobber både i skole og bibliotek, oppleves positivt for de bibliotekene som har denne muligheten, fordi de da har en fot på hver side av samarbeidet. Noen leier ut vikarer fra biblioteket til skolebibliotekene og noen drar innom skolene og hjelper dem med biblioteksystemet. Å ha elever som jobber noen timer på biblioteket som valgfag eller annen ordning, er også med på å knytte bånd til skolen.

Noen har faste møter med skolen, andre ønsker seg det. Det er viktig med direkteforbindelse til både rektorer og lærere. Om biblioteksamarbeid kan løftes fram som tema i møter med rektorer og lærere, kan det tas videre og bli utgangspunkt for aktiviteter.

Mange anbefaler å være på, og selv ta kontakt. Det krever ganske mye å få ting til å skje, men etter hvert blir det rutiner.

Rektor og biblioteksjef er enhetsledere i samme sektor, og bør kunne gjøre avtaler seg imellom. Hvis det gjøres avtaler med rektor, anbefales det å sette dem på kopi i kommunikasjon med skolene, så det vises at biblioteksjefen følger opp sin del av avtalen.

Biblioteket er en ressurs for ungene sin læring, det blir for dumt om vi ikke kan slå sammen kreftene i skole og bibliotek. I noen kommuner har de jobbet samla fra bibliotek og lærerstand for å heve dette til skoleeiernivå. Bibliotek og skole har en skoleeier og en bibliotekeier. Om de samla signalene om hvordan samarbeidet skal være kommer derfra, får man utnyttet potensialet i biblioteket.

Om rektor og skolen ikke har lesing og bibliotek høyt i kurs, styres samarbeidet av tilfeldigheter. Klarer man å få en dialog med skolen: Spør hvordan vi kan få det beste ut av hverandre?

Hvem taper på et dårlig samarbeid? Det er barna.

Formidling og formidlingstiltak

Faste besøk i biblioteket for de ulike klassetrinnene. Noen har fast bibliotekuke der alle klassene på barneskolen kommer innom en gang i måneden. Noen har en dag i uka satt av til skolene og matcher skolens åpningstider den dagen. Noen steder må skolene må bestille tid på forhånd, andre steder kommer de bare innom uten avtale. Tilfeldige lærerbesøk med impulsive forespørsler om formidling og høytlesning er ei utfordring for mange, de rekker ikke å forberede seg godt nok. Noen har faste avtaler om tidspunkt slik at biblioteket rekker å ha et opplegg klart når elevene kommer (formidle, lese høyt, vise fram bibliotekstjenestene, ha bokprat).

Lånekort til førstegangslånere. Samarbeid om å få elevene innom for å få lånekort i 1. eller 2. klasse. Førsteklassingene skal ofte lære mye nytt og får mye info, så mange starter i andre klasse med lånekort og biblioteksbesøk. Noen steder får alle førstegangslånerne lånekort og ei gratis bok.

Lesekampanjer i samarbeid med skolen (Lesefestival, Sommerles, Leseknappen, Bokbingo, Høstles, etc.) Små og store samarbeid med ulik fordeling av ansvar mellom skolen og biblioteket i de ulike bibliotekene. Noen ganger bestemmer biblioteket tema og ordner forfatterbesøk. Andre steder er det skolen som organiserer og biblioteket bidrar med bøker eller møteplass. Noen kampanjer eies av biblioteket og formidles av skolen, og omvendt. Premier hentes ofte på biblioteket så elevene kommer innom der.

Sommerles. Noen velger å legge Sommerles-festene på skolen istedenfor biblioteket for å inkludere lærerne mest mulig og bygge samarbeid med dem, andre inviterer elevene til biblioteket. Som nasjonal kampanje er Sommerles viktig, og markedsføringen av den legger grunnlaget for samarbeid om andre tiltak.

Biblioteket inviterer, og/eller skolene bestiller. Flere bibliotek tilbyr ulike tjenester til skolene som de markedsfører ut, eller inviterer skolene til. Ved å starte med et lite tilbud, kan det få vokse seg større etter hvert som rutiner etableres. Noen inviterer også seg selv på besøk til skolen på foreldremøter, klassebesøk, bokprat og lignende. Andre steder er det skolene som bestiller tjenester,

eller har avtaler på plass. De fleste stedene bestiller skolene bokkasser fra biblioteket til ulike tema, prosjekt, kampanjer og lignende.

DKS og andre arrangement. Noen bibliotek samarbeider med skolen om DKS-besøk fra forfattere, og gjør noe ekstra rundt den forfatterens bøker i tilknytning til besøket. Det kan også være andre samarbeid i kommunen rundt arrangement som skjer for barn og unge.

Beliggenhet og bruk av biblioteket

Noen steder er biblioteket samlokalisert. Noen har sjølbetjente bibliotek, noen har avtale om at lærere kan låse seg inn og bruke biblioteket, uavhengig av åpningstid. I noen kommuner ligger biblioteket nært noen skoler og langt fra andre og det er lettere å nå ut til nærmeste skole. Enkelte steder er skolen så nært biblioteket at det er en implisitt forventning om samarbeid, uten at det er gjort gode avtaler. Noen bibliotekarer har samarbeid med bokbuss og når ut til skoler som er langt unna på den måten.

Når biblioteket brukes som belønning for elevene, og barna også kommer på fritida, er det et godt grunnlag for samarbeid. Noen steder opplever bibliotekene at lærerne ikke er godt nok kjent med biblioteket og usikre på sin rolle når de kommer på biblioteksbesøk med klassen. Enkelte lærere kjenner biblioteket godt og deltar aktivt, men for noen lærere er biblioteksbesøket en «fritime» der elevene overlates til bibliotekaren eller seg selv. Mange elever er usikre på bibliotekets tjenester og funksjon. Flere ønsker at biblioteksamarbeidet avtales i ordnede former fordi biblioteket er et verktøy og en ressurs, ikke en kosetime.

Mange opplever at elevene bruker klassebesøk til spilling og å henge rundt i biblioteket uten å lese. Noen har regler om at det er bøker i fokus når det er klassebesøk. Elevene kan spille på fritida.

Ungene skal ikke være prisgitt hvorvidt lærerne er glade i biblioteket. Hvis skolen satser på lesing, bør biblioteksbesøk være påbudt. Det er ikke en eneste skole som har lov til å si at de ikke satser på lesing. Omvisning i biblioteket og klassebesøk kan være del av undervisning.

17/22 Åpen post.

I år bidrar fylkesbiblioteket økonomisk slik at folkebibliotekene i Troms og Finnmark kan strøomme IBBY 8. desember og ha tilgang til opptaket ut året. All info finner dere på fylkesbibliotekets nettsider. <https://fylkesbibliotek.tffk.no/bibliotek/litteraturformidling/ibby/>

Neste gang: **29. november 2022, 08.30-10.00** Lesestart + Evaluering. Hvordan få førstegangsforeldre og de aller minste leserne til biblioteket? Evaluering av møteåret 2022. B&U-forum møtes 4-6 ganger i året, alltid på en tirsdag, og deltakerne er med på å velge tema for året. Neste gang skal vi sette tema for neste års møter. Oppfordrer så mange som mulig til å bli med på det.

Mer om samarbeid med skolen? Se også:

Referat fra B&U-forum 3/2021: Lesekampanjer: https://fylkesbibliotek.tffk.no/f/p42/i77587ed1-fac0-449d-b727-3c859da9c46d/referat_20210608.pdf

Opplæringplan i bibliotekbruk for Senja kommune: <https://www.senjabibliotek.no/wp-content/uploads/sites/39/2020/06/opplaeringsplanibibliotekbruksenjakommune.pdf>

Brita Esaiassens presentasjon (inkl. beskrivelse av Bibliotektimen):

[https://fylkesbibliotek.tffk.no/f/p42/ibf6e366c-a163-4947-9bbd-99b217f8c19f/Brita Esaiassen_Senja_Senjahopen_Samarbeid_med_skolen.pdf](https://fylkesbibliotek.tffk.no/f/p42/ibf6e366c-a163-4947-9bbd-99b217f8c19f/Brita_Esaiassen_Senja_Senjahopen_Samarbeid_med_skolen.pdf)

Eksempel på [nyhetsbrev til barnehager](#) fra Tromsø bibliotek.